

แบบสรุปย่อการวิจัย

1. รายละเอียดเกี่ยวกับโครงการวิจัย

1.1 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) การวิจัยความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย

(ภาษาอังกฤษ) Research on the Readiness of the Higher Education Provision to the Liberalization of Trade in Educational Services under the ASEAN Framework Agreement on Services for Thai Higher Education Institutions

1.2 ชื่อคณะผู้วิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร.บุบผา เมฆศรีทองคำ
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
อาคารนิติศาสตร์คอมเพล็กซ์ปองทิพย์โอสสถานุเคราะห์
9/1 หมู่ 5 ถ. พหลโยธิน ต. คลองหนึ่ง อ.คลองหลวง จ. ปทุมธานี 12120
โทรศัพท์ 0-2902-0299 ต่อ 2650
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรรยา สิงห์สงบ
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
119 ถนนพระราม 4 เขตคลองเตย กรุงเทพฯ 10110
โทรศัพท์ 0-2350-3500 ต่อ 1660 โทรสาร 0-2350-3659
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดนุลดา จามจุรี
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110 โทรศัพท์ 0-2649-5063 โทรสาร 0-2258-0313
4. อาจารย์เศรษฐบุตร อิทธิธรรมวินิจ
คณะสังคมศาสตร์ ภาควิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เลขที่ 50 ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทรศัพท์ 0-2564-3480 ต่อ 4 โทรสาร 0-2561-2738
5. อาจารย์สรียา กาฬสินธุ์
คณะสังคมศาสตร์ ภาควิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
50 ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทรศัพท์ 0-2564-3480 ต่อ 4 โทรสาร 0-2561-2738

1.3 งบประมาณและระยะเวลาทำวิจัย

ได้รับงบประมาณ ประจำปีงบประมาณ 2555 งบประมาณที่ได้รับ 640,000 บาท

ระยะเวลาทำวิจัย 3 ปี 1 เดือน ตั้งแต่ เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2555 ถึง เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2558

2. ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

“การเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษา” ถือเป็นการเปิดเสรีทางการค้าบริการที่ประเทศไทยได้ลงนามภายใต้ความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (GATS) เมื่อปี พ.ศ. 2536 และกรอบความตกลงการค้าบริการของอาเซียน (AFAS) ในข้อผูกพันเปิดตลาดการค้าบริการชุดที่ 7 เมื่อปี พ.ศ. 2552 โดยถือเป็น 1 ใน 10 ธุรกิจสาขาบริการในข้อผูกพันเปิดตลาดอันเป็นส่วนหนึ่งของการก้าวไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ดังนั้นการจัดการศึกษาในอาเซียนถือเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจของอาเซียนและเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะการอุดมศึกษาในอาเซียนได้กลายเป็นภาคธุรกิจขนาดใหญ่และไร้พรมแดน เพื่อตอบสนองการเปิดเสรีการศึกษาทั้งในกรอบอาเซียนและการค้าโลกเป็นผลให้เกิดกระแสการแข่งขันในการให้บริการด้านการศึกษา

ด้วยเหตุนี้การเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาเป็นสิ่งที่สถาบันอุดมศึกษาของไทยมีอาจหลีกเลี่ยงได้ เพราะไทยในฐานะประเทศสมาชิกอาเซียนต้องร่วมกับประชาคมอาเซียนในการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยตระหนักถึงความจำเป็นในการศึกษา “ความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย” เพื่อเตรียมความพร้อมในประเด็นต่างๆ โดยเฉพาะในกรณีของรูปแบบการจัดตั้งธุรกิจในประเทศของผู้ให้บริการต่างชาติ รวมถึงการพัฒนาตัวบ่งชี้ความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย ทั้งนี้การวิจัยดังกล่าวจะได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทาง/นโยบายเพื่อเตรียมความพร้อมต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาไทยต่อไป

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนเกี่ยวกับการเปิดเสรีธุรกิจด้านการศึกษา นโยบาย และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจบริการด้านการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของไทย โดยมีวัตถุประสงค์ย่อย ดังนี้

1.1 เพื่อศึกษาถึงบทบาทของกรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียน (AFAS) ตามพันธกรณีของไทยต่อการจัดตั้งธุรกิจด้านการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของผู้ให้บริการต่างชาติในประเทศไทย

1.2 เพื่อศึกษาถึงบทบาทของกรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียน (AFAS) ตามพันธกรณีของไทยเป็นการสนับสนุนหรือเป็นข้อจำกัดต่อการดำเนินธุรกิจด้านการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของผู้ให้บริการไทย

1.3 เพื่อศึกษาถึงผลกระทบและความสอดคล้องของกฎหมายภายในที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของไทย

2. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้และเครื่องมือวัดความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย

3. เพื่อใช้ตัวบ่งชี้และเครื่องมือวัดความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทยที่

พัฒนาขึ้นในการศึกษาสภาพความพร้อมในการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาไทยและระบุกุ่มสถาบันและสาขาวิชาที่มีความพร้อมและกลุ่มสถาบันและสาขาวิชาที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาความพร้อมอย่างเร่งด่วน

4. ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยซึ่งประกอบด้วย 1) การวิจัยเอกสาร โดยมุ่งศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาโดยครอบคลุมเอกสารทั้งของไทยและสิงคโปร์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) 2) การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 กลุ่มซึ่งใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหารสถาบันการศึกษาจากมหาวิทยาลัยรัฐ มหาวิทยาลัยเอกชน และมหาวิทยาลัยราชภัฏ ครอบคลุม 3 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออก รวมจำนวนทั้งสิ้น 9 คน ผู้บริหารสถาบันทางวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษา รวมจำนวนทั้งสิ้น 4 คน และผู้บริหารสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพสถาบันการศึกษา รวมจำนวนทั้งสิ้น 4 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและสังเคราะห์สรุปเป็นตัวบ่งชี้ความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย และ 3) การวิจัยเชิงสำรวจ โดยนำตัวบ่งชี้ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วมายก

ร่างเป็นแบบประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย และตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้วยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมิน (Item-Objective Congruence: IOC) และการตรวจสอบคุณภาพด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์โดยการตรวจสอบความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายในด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) จากตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายจริง จำนวน 30 คน หลังจากนั้นผู้วิจัยปรับปรุงข้อคำถามและจัดพิมพ์แบบประเมินฉบับสมบูรณ์และนำไปเก็บข้อมูลกับตัวอย่างที่เป็นกลุ่มเป้าหมายจริง ได้แก่ อาจารย์จากมหาวิทยาลัยรัฐ มหาวิทยาลัยเอกชน และมหาวิทยาลัยราชภัฏซึ่งจำแนกตามสาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศาสตร์ และสาขาวิชามนุษยศาสตร์ โดยครอบคลุม 3 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออก โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาที่มีขนาดใหญ่และให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กำหนดสาขาวิชาในแต่ละประเภทสถาบันการศึกษาของแต่ละภูมิภาคประมาณละ 90 คน โดยผู้วิจัยได้รับแบบประเมินกลับคืนมาทั้งหมด 1,080 ชุด และดำเนินการคัดเลือกแบบประเมินที่ตอบครบถ้วน รวมทั้งหมด 810 ชุด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis)

นอกจากนั้นมีการวิเคราะห์ความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียน โดยแบ่งออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ความพร้อมระดับนโยบายประเทศในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์ความพร้อมระดับสถาบันอุดมศึกษาในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิด

เสรีภาพบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยวิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมจัดกลุ่มความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทยจำแนกตามประเภทสถาบันการศึกษาและสาขาวิชา รวมทั้งการวิเคราะห์จัดกลุ่มและเปรียบเทียบความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทยโดยภาพรวมและรายด้านจำแนกตามประเภทสถาบันการศึกษาและสาขาวิชา โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทาง (Two-way ANOVA) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนามแบบสองทาง (Two-way MANOVA)

5. ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนเกี่ยวกับการเปิดเสรีธุรกิจด้านการศึกษา นโยบาย และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจบริการด้านการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของไทย

“การบริการการศึกษา” ถือเป็นบริการประเภทหนึ่งซึ่งอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ระหว่างประเทศไม่ว่าจะเป็นระดับพหุภาคี ได้แก่ หลักการค้าเสรีขององค์การการค้าโลก (WTO) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการยกเลิกข้อกีดขวางหรืออุปสรรคที่มีต่อการค้าบริการในทุกรูปแบบของการค้าบริการระหว่างประเทศ ได้แก่ อุปสรรคการเข้าสู่ตลาดและการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ กฎระเบียบภายใน รวมถึงหลักปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง และหลักต่างตอบแทนด้วย ประกอบกับรูปแบบและข้อผูกพันตามหลักเกณฑ์ภายใต้ความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (GATS) หรือระดับภูมิภาค ได้แก่ การเปิดเสรีภาคบริการภายใต้กรอบอาเซียนตามกรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียน (AFAS) ดังนั้นการให้บริการการศึกษาของไทยจึงต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ดังกล่าวนี้ด้วย

ภายใต้ความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (GATS) นั้น แบ่งรูปแบบของการให้บริการออกเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 1 การให้บริการข้ามพรมแดน (Mode 1: Cross-border Supply) ซึ่งไทยกำหนดให้ส่วนใหญ่ไม่ผูกพัน (Unbound) รูปแบบที่ 2 การเดินทางไปใช้บริการต่างประเทศ (Mode 2: Consumption Abroad) ซึ่งไทยกำหนดให้เปิดเสรีแบบไม่มีข้อจำกัด (None) รูปแบบที่ 3 การจัดตั้งธุรกิจในประเทศของผู้ให้บริการต่างชาติ (Mode 3: Commercial Presence) ซึ่งไทยกำหนดให้ผูกพันเฉพาะธุรกิจในรูปแบบบริษัท จำกัดและกำหนดให้ชาวต่างชาติถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละ 49.00 และจำนวนผู้ถือหุ้นที่เป็นชาวต่างชาติไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้ถือหุ้นทั้งหมด และรูปแบบที่ 4 การเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา (Mode 4: Movement of Natural Person) ซึ่งไทยกำหนดให้ผูกพันการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดาที่เข้ามาติดต่อธุรกิจ (Business Visitors: BV) เข้ามาได้ไม่เกิน 90 วัน ผูกพันผู้โอนย้ายภายในบริษัทข้ามชาติ (Intra-corporate Transferees: ICT) เฉพาะผู้โอนย้ายระดับผู้บริหาร/จัดการ/ผู้เชี่ยวชาญโดยมีกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 3 ปี ยกเว้นวิชาชีพสงวน 39 อาชีพที่ไทยยังไม่ผูกพันการเข้ามาให้บริการของต่างชาติ โดยกำหนด (1) ข้อผูกพันการเปิดเสรีบริการแบบทั่วไป (Horizontal Commitments) ได้แก่ ข้อจำกัดการเข้าสู่ตลาด เช่น การจำกัดจำนวนผู้ให้บริการ จำกัดจำนวนการบริการ เป็นต้น ส่วนข้อจำกัดหลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาตินั้นไม่ผูกพัน เว้นแต่

กรณีที่ได้ตกลงไว้เป็นอย่างอื่น และ (2) ข้อผูกพันเฉพาะสาขา (Specific Commitments) ในสาขาบริการทางการศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ A. การศึกษาระดับพื้นฐาน (921) B. การศึกษาระดับมัธยม (922) C. การศึกษาระดับอุดมศึกษา (923) และ D. การศึกษาผู้ใหญ่ (924) โดยไทยมีความผูกพันสำหรับการศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา การศึกษาเทคนิคและวิชาชีพทั่วไปและสำหรับคนพิการและการศึกษาผู้ใหญ่แต่ยังไม่ผูกพันสำหรับการศึกษาก่อนวัยเรียน การศึกษาเทคนิคและวิชาชีพขั้นสูง (อนุปริญญา) อุดมศึกษา (ปริญญา) และโรงเรียนสอนภาษาต่างประเทศ สำหรับการเปิดตลาดการศึกษาชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา และการศึกษาผู้ใหญ่ไทยไม่ได้ผูกพันการเปิดเสรีในรูปแบบการให้บริการข้ามพรมแดนและการเข้ามาประกอบวิชาชีพของบุคลากรด้านการศึกษาจากสมาชิก WTO แต่ไม่มีข้อจำกัดการให้บริการในรูปแบบที่ 2 สำหรับการเข้ามาจัดตั้งธุรกิจ/สถาบันการศึกษานั้นอนุญาตให้ต่างชาติถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละ 49.00 และสำหรับการศึกษาเทคนิคและวิชาชีพทั่วไปและสำหรับคนพิการไทยไม่มีข้อจำกัดในการให้บริการทั้งในรูปแบบที่ 1 และ 2 ส่วนรูปแบบที่ 3 การเข้ามาจัดตั้งธุรกิจ/สถาบันการศึกษา อนุญาตให้ต่างชาติถือหุ้นในธุรกิจได้ไม่เกินร้อยละ 49.00 โดยไทยยังไม่ผูกพันการเข้ามาประกอบวิชาชีพของบุคลากรทางการศึกษาจากสมาชิก WTO อย่างไรก็ตามการเปิดเสรีบริการทางการศึกษาภายใต้ความตกลงนี้ถือเป็นหนึ่งในสาขาบริการที่ประเทศสมาชิก WTO มีการผูกพันในระดับต่ำที่สุด กล่าวคือ มีเพียง 51 ประเทศเท่านั้นที่ผูกพันโดยเกือบครึ่งหนึ่งเป็นประเทศที่เข้าเป็นสมาชิกหลังการจัดตั้ง WTO

ภายใต้กรอบอาเซียนตามกรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียน (AFAS) มีการกำหนดข้อผูกพันซึ่งอ้างอิงร่วมจาก GATS โดยจัดทำข้อผูกพันเฉพาะในลักษณะ GATS-plus และปรากฏเป็นข้อผูกพันทั่วไปและข้อผูกพันเฉพาะภายใต้ความตกลง AFAS ที่ใช้บังคับกับทุกรายสาขาบริการ โดยในปี พ.ศ. 2557 ไทยมีการเปิดตลาดเพิ่มขึ้นตามตารางข้อผูกพันเปิดตลาดการค้าบริการชุดที่ 9 ของสาขาบริการทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในบริการรูปแบบที่ 3 (การจัดตั้งธุรกิจ) ไทยตกลงผูกพันการเปิดเสรีโดยมีข้อจำกัด 1) ด้านการเข้าสู่ตลาดในระดับการศึกษาเทคนิคและวิชาชีพขั้นสูง (การศึกษาระดับอนุปริญญา) ได้กำหนดให้กรรมการ และกรรมการผู้จัดการ (ถ้ามี) อย่างน้อยหนึ่งต้องมีสัญชาติไทย และสัดส่วนหุ้นต่างชาติต้องไม่เกินร้อยละ 49.00 ของทุนจดทะเบียน และจำนวนผู้ถือหุ้นต่างชาติต้องไม่เกินครึ่งหนึ่งของจำนวนผู้ถือหุ้นทั้งหมดของบริษัทที่เกี่ยวข้อง และ 2) ด้านการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ ได้กำหนดให้ผู้จัดการหรือตัวแทนนิติบุคคลต้องมีสัญชาติไทยเฉพาะผู้ที่สมัครขอใบอนุญาตดำเนินกิจการ อีกทั้งยังกำหนดให้ผู้อำนวยการโรงเรียนและรองผู้อำนวยการต้องมีสัญชาติไทย ผู้จัดการโรงเรียน/ผู้จัดการบริหารต้องมีสัญชาติไทย ส่วนในระดับอุดมศึกษาอื่นๆ (ปริญญาหรือเทียบเท่า) ไทยตกลงผูกพันการเปิดเสรีโดยมีข้อจำกัดด้านการเข้าสู่ตลาดให้สัดส่วนหุ้นต่างชาติต้องไม่เกินร้อยละ 49.00 ของทุนจดทะเบียน และจำนวนผู้ถือหุ้นต่างชาติต้องไม่เกินครึ่งหนึ่งของจำนวนผู้ถือหุ้นทั้งหมดของบริษัทที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งหลักการข้อจำกัดด้านการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติได้กำหนดให้สมาชิกสมาคมมหาวิทยาลัยอย่างน้อยหนึ่งต้องมีสัญชาติไทย อย่างไรก็ตามไม่ว่าในกรณีใดๆ เมื่อพิจารณาประกอบกับ Treaty of Amity and Economics Relations และข้อตกลงทวิภาคี พลเมืองและองค์กรธุรกิจสัญชาติสหรัฐอเมริกาจะได้รับสิทธิประโยชน์ภายใต้หลักปฏิบัติเยี่ยงคนชาติในกรณีการประกอบธุรกิจและการจัดหาบริการในไทยเป็นระยะเวลา 10 ปีด้วยซึ่งเป็นข้อที่ไทยต้องให้ความสำคัญหากเข้าสู่การเจรจาระดับทวิภาคี

จากข้อผูกพันดังกล่าวพิจารณาเห็นได้ว่าการเปิดตลาดด้านการบริการทางการศึกษาของไทยในรูปแบบที่ 3 ไทยยังคงกำหนดข้อจำกัดให้ผู้ให้บริการทางการศึกษาต่างชาติที่ต้องการมาเปิดให้บริการสถาบันอุดมศึกษาในไทย อีกทั้งยังมีข้อจำกัดในเรื่องของการครอบครองและการใช้ที่ดินด้วย กล่าวคือ บุคคลต่างชาติหรือบริษัทในประเทศที่ถือเป็นต่างชาติจะไม่ได้รับอนุญาตให้ซื้อหรือเป็นเจ้าของที่ดินในไทย (แต่ยังมีสิทธิในการเช่าที่ดินหรือเป็นเจ้าของอาคารได้) ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวถือเป็นการจำกัดสิทธิของผู้ให้บริการทางการศึกษาต่างชาติและถือเป็นการช่วยสนับสนุนต่อการดำเนินธุรกิจด้านการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของผู้ให้บริการทางการศึกษาไทยเนื่องจากยังคงให้ความสำคัญในเรื่องบทบาทของผู้มีสัญชาติไทยเป็นผู้ดำเนินการบริหารสถาบันอุดมศึกษา

อย่างไรก็ตามไทยมีนโยบายเปิดตลาดเสรีมากขึ้นสำหรับผู้ให้บริการทางการศึกษาต่างชาติที่ต้องการมาเปิดให้บริการสถาบันอุดมศึกษาในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในไทย โดยยอมให้มีการเพิ่มสัดส่วนหุ้นต่างชาติได้ไม่เกินร้อยละ 70.00 ของทุนจดทะเบียน แต่ยังคงกำหนดเงื่อนไขในการดำเนินการได้เฉพาะในรูปแบบของกิจการร่วมค้ากับนิติบุคคลสัญชาติไทยเท่านั้น ซึ่งเห็นได้ว่าเป็นการสนับสนุนต่อการดำเนินธุรกิจด้านการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของผู้ให้บริการทางการศึกษาไทยและยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ให้บริการทางการศึกษาไทยมีโอกาสให้เรียนรู้ถึงการบริหารจัดการรวมทั้งการได้รับการถ่ายทอดความรู้ของความรู้ความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอีกด้วย

2. ผลการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้และเครื่องมือวัดความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย

2.1 ผลการพัฒนาและตรวจสอบตัวบ่งชี้ความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทยพบว่า

(1) ตัวบ่งชี้ด้านปัจจัยนำเข้า (INPUT) ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ย่อย คือ 1.1) ความพร้อมด้านทุนมนุษย์ ประกอบด้วย ก) ศักยภาพของบุคลากร ได้แก่ จำนวนอาจารย์/นักวิจัยที่มีตำแหน่งทางวิชาการ จำนวนอาจารย์/นักวิจัยที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก และจำนวนอาจารย์/นักวิจัยที่มีความเชี่ยวชาญตรงตามสาขาวิชา 1.2) ความพร้อมด้านทุนโครงสร้าง ประกอบด้วย ก) กฎหมาย ได้แก่ ระดับความรู้ความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน มีบทบาทในการกำหนดระเบียบที่ใช้ประโยชน์จากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน และเมื่อเปรียบเทียบกับสถาบันประเภทเดียวกัน ปัจจัยสนับสนุนด้านกฎหมายอยู่ในระดับดี ข) หลักสูตร ได้แก่ คณะมีหลักสูตรที่เป็นมาตรฐานสากล คณะมีหลักสูตรที่เป็นความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในอาเซียน และคณะมีหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของอาเซียน ค) งบประมาณ ได้แก่ มีงบประมาณเพื่อการพัฒนาบุคลากรของคณะอย่างต่อเนื่อง เช่น ทุนการศึกษาต่อ ทุนฝึกอบรมต่างๆ เป็นต้น มีงบประมาณที่เพียงพอเพื่อสนับสนุนบุคลากรของคณะในการผลิตผลงานวิชาการและผลงานวิจัย และมีงบประมาณในการลงทุนอุปกรณ์และเทคโนโลยีต่างๆ ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน และ ง) แหล่งทรัพยากร ได้แก่ มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่เป็นมาตรฐานสากล เช่น หอพัก โรงอาหาร บ้ายบอกรถ เป็นต้น จำนวนฐานข้อมูลที่สามารถสืบค้นข้อมูลจากทั่วโลกได้ มีจำนวน/ประเภทหนังสือ/ตำรา/เอกสารต่างๆ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในทุกสาขาวิชา และมีอุปกรณ์และเทคโนโลยีต่างๆ ที่ครบถ้วนและทันสมัย

และสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น อุปกรณ์ในห้องเรียน/ห้องปฏิบัติการ ระบบอินเทอร์เน็ต ซอฟต์แวร์ต่างๆ เป็นต้น และ 1.3) ความพร้อมด้านทุนความสัมพันธ์ ประกอบด้วย เครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่ ระดับความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัยระหว่างมหาวิทยาลัยต่างๆ ในอาเซียน จำนวนเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัยระหว่างมหาวิทยาลัยต่างๆ ในอาเซียน และคณะส่งเสริมให้บุคลากรร่วมกิจกรรมทางวิชาการและการวิจัยกับมหาวิทยาลัยต่างๆ ในอาเซียน

(2) ตัวบ่งชี้ด้านกระบวนการ (PROCESS) ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ย่อย คือ 2.1) ความพร้อมด้านพันธกิจมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย ก) การศึกษาและฝึกอบรม ได้แก่ มีการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาที่เน้นความชำนาญของบุคลากรของคณะเพื่อนำไปสู่การแข่งขันได้ คณะส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยต่างๆ ในอาเซียน มีการให้ทุนศึกษาต่อ/ทุนฝึกอบรมแก่บุคลากรของคณะอย่างต่อเนื่อง บุคลากรของคณะมีส่วนร่วมในการจัดทำระบบการประกันคุณภาพการศึกษา มีการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ ให้กับบุคลากรของคณะอย่างต่อเนื่อง บุคลากรของคณะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการฝึกอบรมต่างๆ ที่ทางคณะจัดขึ้น และคณะส่งเสริมให้บุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ข) การวิจัย ได้แก่ มีการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยในวารสารชั้นนำในสาขาวิชาของตน มีส่วนร่วมในการนำเสนอผลงานวิจัยในระดับนานาชาติอย่างสม่ำเสมอ และบุคลากรของคณะมีการทำวิจัยร่วมกันเป็นเครือข่ายในอาเซียน และ ค) การบริการ ได้แก่ คณะมีการให้คำปรึกษาในด้านวิชาการแก่นักศึกษาต่างชาติอย่างเป็นระบบ คณะมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้กับนักศึกษาต่างชาติ เช่น การจัดหาที่พักให้ เป็นต้น และคณะมีการแนะแนวทางหรือให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาต่างชาติทั้งก่อน ระหว่าง และหลังเรียน และ 2.2) ความพร้อมด้านการสื่อสารและการใช้ประโยชน์โครงสร้างพื้นฐาน ประกอบด้วย ก) ความสามารถในการสื่อสาร ได้แก่ บุคลากรของคณะสามารถสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ/ภาษาในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนได้ คณะส่งเสริมให้บุคลากรมีการพูดคุยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน และบุคลากรของคณะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเวทีสัมมนาต่างๆ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน และ ข) การใช้ประโยชน์โครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ บุคลากรของคณะมีการค้นคว้าข้อมูลโดยใช้ฐานข้อมูลต่างๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว บุคลากรของคณะมีการใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีต่างๆ ที่ส่งเสริมการเรียนการสอน/การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเป็นประจำ และบุคลากรของคณะมีการใช้บริการต่างๆ จากห้องสมุดเป็นประจำ

(3) ตัวบ่งชี้ด้านผลผลิต (OUTPUT) ประกอบด้วย 1 ตัวบ่งชี้ย่อย คือ ความพร้อมด้านผลผลิตของบุคลากร ประกอบด้วย ก) ความเป็นสากล ได้แก่ คณะมีความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัยในอาเซียนเพิ่มขึ้น บุคลากรของคณะมีความเข้าใจในวัฒนธรรมของอาเซียนเพิ่มขึ้น และคณะมีการแลกเปลี่ยนบุคลากรในด้านการเรียนการสอนและการวิจัยระหว่างมหาวิทยาลัยในอาเซียนเพิ่มขึ้น ข) คุณภาพอาจารย์ ได้แก่ มีจำนวนผลงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ลงในวารสารระดับนานาชาติที่มีชื่อเสียงเพิ่มขึ้น บุคลากรของคณะมีตำแหน่งทางวิชาการเพิ่มขึ้น และบุคลากรของคณะมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกเพิ่มขึ้น และ ค) ความมีชื่อเสียง ได้แก่ บุคลากรของคณะมีผลงานวิชาการ/ผลงานวิจัยที่ได้รับรางวัลในระดับนานาชาติเพิ่มขึ้น และบุคลากรของคณะมีการสร้างผลงานสิ่งประดิษฐ์ที่ได้รับรางวัลในระดับนานาชาติเพิ่มขึ้น

(4) ตัวบ่งชี้ด้านผลลัพธ์ (OUTCOME) ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ย่อย คือ 4.1) ความพร้อมด้านผลลัพธ์ของบุคลากร ประกอบด้วย ความสามารถในการแข่งขัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยได้รับการจัดอันดับในลำดับต้นของกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนในการจัดอันดับมหาวิทยาลัยในอาเซียน/เอเชียและโลก คณะมีหลักสูตรนานาชาติที่ครอบคลุมทุกสาขาวิชา และคณะมีการว่าจ้างอาจารย์ระดับชั้นนำประจำหลักสูตรในทุกสาขาวิชา และ 4.2) ความพร้อมด้านผลลัพธ์ของนักศึกษา ประกอบด้วย ก) คุณภาพนักศึกษา ได้แก่ มีจำนวนนักศึกษาต่างชาติเพิ่มขึ้น นักศึกษาของคณะสามารถเข้าร่วมแข่งขันในกิจกรรมระดับนานาชาติเพิ่มขึ้น และนักศึกษาของคณะได้รับรางวัลต่างๆ ในระดับนานาชาติเพิ่มขึ้น และ ข) คุณภาพบัณฑิต ได้แก่ บัณฑิตได้รับการจ้างงานจากกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน บัณฑิตได้รับการยอมรับในความรู้ความสามารถเฉพาะทางจากตลาดแรงงานในอาเซียน และบัณฑิตได้รับการส่งเสริมหรือสนับสนุนความก้าวหน้าในการทำงานจากบริษัทต่างๆในอาเซียน

2.2 ผลการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัดความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทยพบว่าทุกข้อคำถามของแบบประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีความตรงเชิงเนื้อหาโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ผลการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายในด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่ามีค่าความเที่ยงอยู่ระหว่าง 0.517 ถึง 0.915 ผลการวิเคราะห์คุณภาพด้านความเที่ยงเชิงโครงสร้างพบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.337 ถึง 0.879 และผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างด้วยการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันพบว่ามีผลการวัดความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทยทั้ง 4 ด้านมีความตรงเชิงโครงสร้าง นั่นคือ องค์ประกอบที่ได้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยมีค่า χ^2 ต่ำหรือใกล้เคียงกับค่า df (0.06-5.13) ค่า p มีค่าสูงกว่า 0.05 (0.077-0.814) ค่าดัชนี GFI และ AGFI มีค่าสูงเข้าใกล้หรือเท่ากับ 1 และดัชนี RMSEA มีค่าต่ำเข้าใกล้ 0 (0.000-0.044)

3. ผลการวิเคราะห์ความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย

3.1 ผลการวิเคราะห์ความพร้อมระดับนโยบายประเทศในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทยพบว่าโดยภาพรวมแล้วนโยบายซึ่งเป็นบทบัญญัติของกฎหมายภายในที่เกี่ยวข้องของไทยมีความสอดคล้องและไม่ส่งผลกระทบต่อกรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนตามพันธกรณีของไทย เช่น ในประเด็นของผู้ดำเนินการเกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษา การถือครองที่ดินเพื่อจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษา ตลอดจนการทำงานของคนต่างด้าว ดังนั้นทั้งผู้ให้บริการไทยและผู้ให้บริการต่างชาติสามารถดำเนินการได้ตามเงื่อนไขที่ได้กล่าวมาแล้ว คงมีเพียงประเด็นของการดำเนินธุรกิจของคนต่างด้าวในกิจการเกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษาเรื่องการกำหนดทุนขั้นต่ำเอาไว้ในการลงทุนตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 เท่านั้น ซึ่งในทางปฏิบัติไทยได้มีการแก้ไขปัญหานี้โดยอาศัยเงื่อนไข

ตามที่ต้องกำหนดในกฎกระทรวงให้ผู้ประกอบธุรกิจนำเงินทุนขั้นต่ำเข้ามาภายในระยะเวลาที่กำหนด ด้วยการกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจในกรณีนี้นำทุนขั้นต่ำเข้ามามีระยะเวลานาน

ดังนั้นระดับนโยบายในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยอันเนื่องมาจากการเปิดเสรีตามพันธกรณีของกรอบความผูกพัน AFAS ในการที่จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ให้บริการทางการศึกษาต่างชาติเข้ามาแข่งขันกับผู้ให้บริการทางการศึกษาไทยมีความพร้อมเนื่องจากข้อผูกพันสอดคล้องกับกฎหมายภายในที่ใช้บังคับอยู่แล้ว

3.2 ผลการวิเคราะห์ความพร้อมระดับสถาบันอุดมศึกษาในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย

3.2.1 ผลการวิเคราะห์จัดกลุ่มความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย เมื่อจำแนกตามประเภทสถาบันการศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยรัฐ มหาวิทยาลัยเอกชน และมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยพิจารณา 1) ปัจจัยนำเข้า (INPUT) พบว่าทุกสถาบันการศึกษามีความพร้อมด้านศักยภาพของบุคลากร ได้แก่ จำนวนอาจารย์/นักวิจัยที่มีความเชี่ยวชาญตรงตามสาขาวิชา ด้านหลักสูตร ได้แก่ คณะมีหลักสูตรที่เป็นมาตรฐานสากล และด้านแหล่งทรัพยากร ได้แก่ จำนวนฐานข้อมูลที่สามารถสืบค้นข้อมูลจากทั่วโลกได้ ในขณะที่ทุกสถาบันการศึกษาควรเร่งพัฒนาความพร้อมด้านศักยภาพของบุคลากร ได้แก่ จำนวนอาจารย์/นักวิจัยที่มีตำแหน่งทางวิชาการ ด้านกฎหมาย ได้แก่ ระดับความรู้ความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน มีบทบาทในการกำหนดระเบียบที่ใช้ประโยชน์จากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน และเมื่อเปรียบเทียบกับสถาบันประเภทเดียวกัน ปัจจัยสนับสนุนด้านกฎหมายอยู่ในระดับดี ด้านหลักสูตร ได้แก่ คณะมีหลักสูตรที่เป็นความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในอาเซียน และด้านเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่ ระดับความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัยระหว่างมหาวิทยาลัยต่างๆ ในอาเซียน จำนวนเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัยกับมหาวิทยาลัยต่างๆ ในอาเซียน และคณะส่งเสริมให้บุคลากรร่วมกิจกรรมทางวิชาการและการวิจัยกับมหาวิทยาลัยต่างๆ ในอาเซียน 2) กระบวนการ (PROCESS) ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน พบว่าทุกสถาบันการศึกษามีความพร้อมในด้านการศึกษาและฝึกอบรม ได้แก่ บุคลากรของคณะมีส่วนร่วมในการจัดทำระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการวิจัย ได้แก่ มีการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยในวารสารชั้นนำในสาขาวิชาของตน และมีส่วนร่วมในการนำเสนอผลงานวิจัยในระดับนานาชาติอย่างสม่ำเสมอ ด้านการใช้ประโยชน์โครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ บุคลากรของคณะมีการค้นคว้าข้อมูลโดยใช้ฐานข้อมูลต่างๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว บุคลากรของคณะมีการใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีต่างๆ ที่ส่งเสริมการเรียนการสอน/การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเป็นประจำ และบุคลากรของคณะมีการให้บริการต่างๆ จากห้องสมุดเป็นประจำ ในขณะที่ทุกสถาบันการศึกษาควรเร่งพัฒนาความพร้อมด้านการศึกษาและฝึกอบรม ได้แก่ คณะส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยต่างๆ ในอาเซียน บุคลากรของคณะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการฝึกอบรมต่างๆ ที่ทางคณะจัดขึ้น และคณะส่งเสริมให้บุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้านการบริการ ได้แก่ คณะมีการให้คำปรึกษาในด้านวิชาการแก่นักศึกษาต่างชาติอย่างเป็นระบบ คณะมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้กับนักศึกษาต่างชาติ เช่น การจัดหาที่พักให้ เป็นต้น และคณะมีการแนะ

แนวทางหรือให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาต่างชาติทั้งก่อน ระหว่าง และหลังเรียน ด้านความสามารถในการสื่อสาร ได้แก่ บุคลากรของคณะสามารถสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ/ภาษาในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนได้ คณะส่งเสริมให้บุคลากรมีการพูดคุยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน และบุคลากรของคณะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเวทีสัมมนาต่างๆ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน 3) ผลผลิต (OUTPUT) พบว่าทุกสถาบันการศึกษาควรเร่งพัฒนาความพร้อมด้านความเป็นสากล ได้แก่ คณะมีความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัยในอาเซียนเพิ่มขึ้น และคณะมีการแลกเปลี่ยนบุคลากรในด้านการเรียนการสอนและการวิจัยระหว่างมหาวิทยาลัยในอาเซียนเพิ่มขึ้น ด้านคุณภาพอาจารย์ ได้แก่ มีจำนวนผลงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ลงในวารสารระดับนานาชาติที่มีชื่อเสียงเพิ่มขึ้น และด้านความมีชื่อเสียง ได้แก่ บุคลากรของคณะมีผลงานวิชาการ/ผลงานวิจัยที่ได้รับรางวัลในระดับนานาชาติเพิ่มขึ้น และบุคลากรของคณะมีการสร้างผลงานสิ่งประดิษฐ์ที่ได้รับรางวัลในระดับนานาชาติเพิ่มขึ้น และ 4) ผลลัพธ์ (OUTCOME) พบว่าทุกสถาบันการศึกษาควรเร่งพัฒนาความพร้อมด้านความสามารถในการแข่งขัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยได้รับการจัดอันดับในลำดับต้นของกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนในการจัดอันดับมหาวิทยาลัยในอาเซียน/เอเชียและโลก คณะมีหลักสูตรนานาชาติที่ครอบคลุมทุกสาขาวิชา และคณะมีการว่าจ้างอาจารย์ระดับชั้นนำประจำหลักสูตรในทุกสาขาวิชา ด้านคุณภาพนักศึกษา ได้แก่ มีจำนวนนักศึกษาต่างชาติเพิ่มขึ้น นักศึกษาของคณะสามารถเข้าร่วมแข่งขันในกิจกรรมระดับนานาชาติเพิ่มขึ้น และนักศึกษาของคณะได้รับรางวัลต่างๆ ในระดับนานาชาติเพิ่มขึ้น และคุณภาพบัณฑิต ได้แก่ บัณฑิตได้รับการจ้างงานจากกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน บัณฑิตได้รับการยอมรับในความรู้ความสามารถเฉพาะทางจากตลาดแรงงานในอาเซียน และบัณฑิตได้รับการส่งเสริมหรือสนับสนุนความก้าวหน้าในการทำงานจากบริษัทต่างๆ ในอาเซียน

3.2.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทยจำแนกตามประเภทสถาบันการศึกษาและสาขาวิชา

(1) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทยโดยภาพรวมจำแนกตามประเภทสถาบันการศึกษาและสาขาวิชาด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทาง (Two-way ANOVA) พบว่าประเภทสถาบันการศึกษาและสาขาวิชาไม่มีอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ต่อความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทยโดยภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาภาพแสดงค่าเฉลี่ยของตัวอย่างทั้ง 9 กลุ่มพบว่าในกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และมนุษยศาสตร์ที่สังกัดมหาวิทยาลัยรัฐมีค่าเฉลี่ยความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนไม่แตกต่างกันมากนัก แต่ในกลุ่มสาขาวิชาสังคมศาสตร์ซึ่งสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏมียค่าเฉลี่ยความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสูงกว่ากลุ่มที่สังกัดมหาวิทยาลัยรัฐและมหาวิทยาลัยเอกชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

(2) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความพร้อมรายด้านในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทยจำแนกตามประเภทสถาบันการศึกษาและสาขาวิชา ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนามแบบสองทาง (Two-way MANOVA) พบว่ามีอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรประเภทสถาบันการศึกษาและสาขาวิชาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นคือ เวกเตอร์ค่าเฉลี่ยตัวแปรความพร้อมด้านปัจจัยนำเข้า (INPUT) กระบวนการ (PROCESS) ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ผลผลิต (OUTPUT) และผลลัพธ์ (OUTCOME) ในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาของตัวอย่างที่สังกัดประเภทสถาบันการศึกษาและสาขาวิชาต่าง ๆ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาภาพแสดงค่าเฉลี่ยของตัวอย่างทั้ง 9 กลุ่ม พบว่าในกลุ่มสาขาวิชาสังคมศาสตร์ที่สังกัดมหาวิทยาลัยรัฐมีค่าเฉลี่ยความพร้อมด้านปัจจัยนำเข้า (INPUT) กระบวนการ (PROCESS) ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ผลผลิต (OUTPUT) และผลลัพธ์ (OUTCOME) น้อยกว่ากลุ่มที่สังกัดมหาวิทยาลัยเอกชนและมหาวิทยาลัยราชภัฏอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

6. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การแก้ไขกฎหมายภายในเพื่อรองรับการเปิดเสรีทางการศึกษา

กฎหมายภายในที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่อาจได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษา ได้แก่ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 มาตรา 14 ซึ่งไม่สอดคล้องกับข้อผูกพันการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาของไทย เนื่องจากมีการระบุจำนวนเงินขั้นต่ำของการลงทุนซึ่งไม่เป็นไปตามหลักการเรื่องการ प्रतिบัติเยี่ยงชนชาติ กล่าวคือ หากเป็นผู้ประกอบการไทยจะไม่มีข้อกำหนดเรื่องทุนขั้นต่ำไว้ซึ่งควรยกเลิกหรือปรับเปลี่ยนเงื่อนไขเพื่อให้สอดคล้องหรือไม่มีผลกระทบต่อกรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (GATS) และกรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียน (AFAS)

2. การพัฒนาศักยภาพของสถาบันอุดมศึกษาภายในประเทศให้ได้มาตรฐานและทัดเทียมกับนานาชาติ

เมื่อการศึกษาเปิดเสรีในปี พ.ศ. 2558 สถาบันอุดมศึกษาจากประเทศอาเซียนจะสามารถเข้ามาเปิดแข่งขันในประเทศได้โดยเสรี ไม่เฉพาะแต่ภาษาเท่านั้นที่สถาบันอุดมศึกษาของไทยต้องพัฒนา แต่รวมถึงหลักสูตร การพัฒนาบุคลากร และนโยบายของสถาบันอุดมศึกษาที่ต้องปรับตัวด้วย

3. นโยบายของภาครัฐในการส่งเสริมสถาบันอุดมศึกษาภายในประเทศ

รัฐบาลต้องเตรียมการโดยกำหนดแนวนโยบายในการพัฒนาและส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาภายในประเทศมีความก้าวหน้า ทันสมัยและทัดเทียมกับประเทศอื่นๆ อย่างน้อยในประเด็นต่อไปนี้ คือ งบประมาณที่สนับสนุน แผนการศึกษา มาตรฐานการศึกษา แนวนโยบายด้านการศึกษาของประเทศและการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา เป็นต้น

4. การส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องตระหนักและพัฒนา

รัฐบาลต้องทำการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาได้ตระหนักและเร่งพัฒนาศักยภาพให้ทัดเทียมประเทศอื่นๆ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากข้อผูกพันภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียน (AFAS) ของไทย พบว่าการเปิดเสรีโดยให้นักลงทุนต่างชาติมาจัดตั้งธุรกิจการศึกษาระดับอุดมศึกษาในไทยยังไม่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษาของผู้ให้บริการไทย เนื่องจากไทยยังคงกำหนดข้อจำกัดในการอนุญาตให้นักลงทุนอาเซียนมาจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาในไทย ได้แก่ การกำหนดให้ผู้ให้บริการสถาบันอุดมศึกษาของไทยยังคงมีส่วนถือหุ้นในธุรกิจมากกว่านักลงทุนอาเซียน และยังคงกำหนดให้การจัดตั้งธุรกิจที่มีต่างชาติเป็นเจ้าของหรือควบคุมกิจการต้องปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับการลงทุนของต่างชาติของไทย ตลอดจนข้อจำกัดในเรื่องของการครอบครองและการใช้ที่ดิน และยังมีกำหนดให้ผู้บริหารสถาบัน (สมาชิกสภามหาวิทยาลัย) มีสัญชาติไทยอย่างน้อยครึ่งหนึ่งด้วย

อย่างไรก็ตามการเปิดเสรีบริการโดยให้นักลงทุนอาเซียนมาจัดตั้งธุรกิจการศึกษาระดับอุดมศึกษาในไทยนั้นก่อให้เกิดผลดีต่อผู้ให้บริการสถาบันอุดมศึกษาของไทยในแง่ของการเพิ่มโอกาสทางธุรกิจและพัฒนาความร่วมมือในเรื่องของหลักสูตรที่มีความเป็นสากลและทันสมัยมากขึ้นเพื่อสร้างคุณภาพและความแข็งแกร่งให้สถาบันการศึกษาของตนเอง ซึ่งทำให้สถาบันอุดมศึกษาของไทยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้มากขึ้น โดยเฉพาะในด้านการศึกษเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งทำให้นักศึกษาและผู้ปกครองของไทยมีทางเลือกมากขึ้น

2. จากข้อค้นพบในการวิจัยนี้พบว่าเครือข่ายความร่วมมือ (NETWO) ความสามารถในการสื่อสาร (COMM) คุณภาพอาจารย์ (QUAT) และคุณภาพบัณฑิต (QUAG) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาไทยควรมีการกำหนดนโยบายเชิงกลยุทธ์ในการสร้างและขยายเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ในอาเซียน การฝึกฝนทักษะการใช้ภาษาอังกฤษและภาษาในกลุ่มประเทศอาเซียน การพัฒนาอาจารย์ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ต่างๆ เพื่อนำมาสู่ความร่วมมือทางวิชาการที่ครอบคลุมด้านการเรียนการสอนและการวิจัยอันจะนำมาสู่การพัฒนาคุณภาพบัณฑิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานทั้งของไทยและอาเซียนโดยภาพรวมต่อไป

3. จากข้อค้นพบในการวิจัยนี้พบว่าความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เกินร้อยละ 50.00 ซึ่งอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ บุคลากรของคณะมีการใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีต่างๆ ที่ส่งเสริมการเรียนการสอน/การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเป็นประจำ มีส่วนร่วมในการนำเสนอผลงานวิจัยในระดับนานาชาติอย่างสม่ำเสมอ และบุคลากรของคณะมีการค้นคว้าข้อมูลโดยใช้ฐานข้อมูลต่างๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาไทยควรมีการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย ตลอดจนฐานข้อมูลต่างๆ ที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาสาขาวิชาในการที่จะช่วยยกระดับการเรียนการสอน/การเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพื่อนำไปสู่การผลิตผลงานวิจัยในระดับนานาชาติอย่างสม่ำเสมอ

4. จากข้อค้นพบในการวิจัยนี้พบว่าความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เกินร้อยละ 50.00 ซึ่งอยู่ในระดับน้อย 3 อันดับแรก คือ กฎหมาย ได้แก่ ระดับความรู้ความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน ความสามารถในการแข่งขัน ได้แก่ คณะมีการว่าจ้างอาจารย์ระดับชั้นนำประจำหลักสูตรในทุกสาขาวิชา และศักยภาพของบุคลากร ได้แก่ จำนวนอาจารย์/นักวิจัยที่มีตำแหน่งทางวิชาการ จึงเป็นเรื่องเร่งด่วนที่สถาบันอุดมศึกษาไทยทั้งมหาวิทยาลัยรัฐ มหาวิทยาลัยเอกชน มหาวิทยาลัยราชภัฏควรเร่งดำเนินการอย่างจริงจังในการพัฒนาความพร้อมของอาจารย์/นักวิจัยในทุกสาขาวิชาเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

5. จากข้อค้นพบในการวิจัยนี้โดยปัจจัยนำเข้า (INPUT) พบว่าทุกประเภทสถาบันการศึกษาและทุกสาขาวิชาควรเร่งพัฒนาความพร้อมด้านศักยภาพของบุคลากร ได้แก่ จำนวนอาจารย์/นักวิจัยที่มีตำแหน่งทางวิชาการ ด้านกฎหมาย ได้แก่ ระดับความรู้ความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน มีบทบาทในการกำหนดระเบียบที่ใช้ประโยชน์จากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน และเมื่อเปรียบเทียบกับสถาบันประเภทเดียวกัน ปัจจัยสนับสนุนด้านกฎหมายอยู่ในระดับดี ด้านหลักสูตร ได้แก่ คณะมีหลักสูตรที่เป็นความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในอาเซียน และด้านเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่ ระดับความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัยระหว่างมหาวิทยาลัยต่างๆ ในอาเซียน จำนวนเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัยระหว่างมหาวิทยาลัยต่างๆ ในอาเซียน และคณะส่งเสริมให้บุคลากรร่วมกิจกรรมทางวิชาการและการวิจัยกับมหาวิทยาลัยต่างๆ ในอาเซียน ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาไทยจึงควรเร่งหากลยุทธ์ที่จะสนับสนุนและผลักดันให้อาจารย์ผลิตผลงานวิชาการเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการได้มากขึ้น โดยอาจจะต้องมีทีมที่ปรึกษาประจำคณะวิชาเพื่อให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือแก่คณาจารย์ในด้านการผลิตผลงานวิชาการ ตลอดจนเร่งให้บุคลากรทางการศึกษามีความรู้ความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน ส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรร่วมกับมหาวิทยาลัยต่างๆ ในอาเซียนในรูปแบบของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกันทั้งในระดับมหาวิทยาลัยและระดับคณะวิชา

6. จากข้อค้นพบในการวิจัยนี้โดยกระบวนการ (PROCESS) ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนพบว่าทุกประเภทสถาบันการศึกษาและทุกสาขาวิชาควรเร่งพัฒนาความพร้อมด้านการศึกษาและฝึกอบรม ได้แก่ คณะส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยต่างๆ ในอาเซียน และคณะส่งเสริมให้บุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้านการบริการ ได้แก่ คณะมีการให้คำปรึกษาในด้านวิชาการแก่นักศึกษาต่างชาติอย่างเป็นระบบ ด้านความสามารถในการสื่อสาร ได้แก่ บุคลากรของคณะสามารถสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ/ภาษาในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนได้ และบุคลากรของคณะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเวทีสัมมนาต่างๆ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาไทยควรกำหนดมาตรการเชิงรุกในแต่ละคณะวิชาที่เน้นกระบวนการในการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาร่วมกันกับสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ในอาเซียนอันจะนำมาสู่การดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนาบุคลากรของคณะทั้งในแง่ของการสร้างระบบการให้คำปรึกษาในด้านวิชาการแก่นักศึกษาต่างชาติ กิจกรรมการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน การจัดสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอาเซียนซึ่งจะเป็นการฝึกฝนทั้งทางตรงและทางอ้อมให้แก่บุคลากรของคณะในการที่จะสามารถสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ/ภาษาในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. จากข้อค้นพบในการวิจัยนี้โดยด้านผลผลิต (OUTPUT) พบว่าทุกประเภทสถาบันการศึกษาและทุกสาขาวิชาควรเร่งพัฒนาความพร้อมด้านความเป็นสากล ได้แก่ คณะมีการแลกเปลี่ยนบุคลากรในด้านการเรียนการสอนและการวิจัยระหว่างมหาวิทยาลัยในอาเซียนเพิ่มขึ้น และด้านความมีชื่อเสียง ได้แก่ บุคลากรของคณะมีผลงานวิชาการ/ผลงานวิจัยที่ได้รับรางวัลในระดับนานาชาติเพิ่มขึ้น และบุคลากรของคณะมีการสร้างผลงานสิ่งประดิษฐ์ที่ได้รับรางวัลในระดับนานาชาติเพิ่มขึ้น ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาไทยควรมีนโยบายส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ในอาเซียนเพิ่มมากขึ้นเพื่อนำมาสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างอาจารย์ทั้งในไทยและอาเซียนในแต่ละสาขาวิชาที่สังกัดคณะวิชาแตกต่างกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอน การผลิตผลงานวิจัยและผลงานสิ่งประดิษฐ์เพื่อให้ได้รับรางวัลในระดับนานาชาติเพิ่มมากขึ้น

8. จากข้อค้นพบในการวิจัยนี้โดยด้านผลลัพธ์ (OUTCOME) พบว่าทุกประเภทสถาบันการศึกษาและทุกสาขาวิชาควรเร่งพัฒนาความพร้อมด้านความสามารถในการแข่งขัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยได้รับการจัดอันดับในลำดับต้นของกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนในการจัดอันดับมหาวิทยาลัยในอาเซียน/เอเชียและโลก คณะมีหลักสูตรนานาชาติที่ครอบคลุมทุกสาขาวิชา และคณะมีการว่าจ้างอาจารย์ระดับชั้นนำประจำหลักสูตรในทุกสาขาวิชา ด้านคุณภาพนักศึกษา ได้แก่ มีจำนวนนักศึกษาต่างชาติเพิ่มขึ้น นักศึกษาของคณะสามารถเข้าร่วมแข่งขันในกิจกรรมระดับนานาชาติเพิ่มขึ้น และนักศึกษาของคณะได้รับรางวัลต่างๆ ในระดับนานาชาติเพิ่มขึ้น และด้านคุณภาพบัณฑิต ได้แก่ บัณฑิตได้รับการจ้างงานจากกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน บัณฑิตได้รับการยอมรับในความรู้ความสามารถเฉพาะทางจากตลาดแรงงานในอาเซียน และบัณฑิตได้รับการส่งเสริมหรือสนับสนุนความก้าวหน้าในการทำงานจากบริษัทต่างๆ ในอาเซียน ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาไทยควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและมองเห็นถึงแนวโน้มและความเชื่อมโยงในทุกองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษา ได้แก่ หลักสูตรนานาชาติ อาจารย์ระดับชั้นนำประจำหลักสูตร นักศึกษาต่างชาติ งบประมาณ เป็นต้น เพื่อนำมาสู่การกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของแต่ละสาขาวิชาซึ่งสังกัดในแต่ละคณะวิชาที่แตกต่างกันอันจะนำมาสู่การผลิตบัณฑิตที่สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานจากบริษัทต่างๆ ในอาเซียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

9. จากผลการเปรียบเทียบความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทยโดยภาพรวมจำแนกตามประเภทสถาบันการศึกษาและสาขาวิชาพบว่าประเภทสถาบันการศึกษาและสาขาวิชาที่มีอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ต่อความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาโดยภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และมนุษยศาสตร์ที่สังกัดมหาวิทยาลัยรัฐมีค่าเฉลี่ยความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาไม่แตกต่างกันมากนัก แต่ในกลุ่มสาขาวิชาสังคมศาสตร์ซึ่งสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏมีค่าเฉลี่ยความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาสูงกว่ากลุ่มที่สังกัดมหาวิทยาลัยรัฐและมหาวิทยาลัยเอกชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาไทยที่ครอบคลุมทั้งมหาวิทยาลัยรัฐและมหาวิทยาลัยเอกชนควรเร่งพัฒนาความพร้อมในการจัดการศึกษาในกลุ่มสาขาวิชาสังคมศาสตร์ให้มากยิ่งขึ้นเพื่อนำมาสู่ความสามารถในการแข่งขันกับสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ในอาเซียนได้

10. จากผลการเปรียบเทียบความพร้อมรายด้านในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทย จำแนกตามประเภทสถาบันการศึกษาและสาขาวิชาพบว่าประเภทสถาบันการศึกษาและสาขาวิชาที่มีอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ต่อความพร้อมรายด้านในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาระหว่างตัวแปรประเภทสถาบันการศึกษาและสาขาวิชาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มสาขาวิชาสังคมศาสตร์ที่สังกัดมหาวิทยาลัยรัฐมีค่าเฉลี่ยความพร้อมด้านปัจจัยนำเข้า (INPUT) กระบวนการ (PROCESS) ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ผลผลิต (OUTPUT) และผลลัพธ์ (OUTCOME) น้อยกว่ากลุ่มที่สังกัดมหาวิทยาลัยเอกชนและมหาวิทยาลัยราชภัฏอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นมหาวิทยาลัยรัฐควรเร่งพัฒนาความพร้อมทั้งด้านปัจจัยนำเข้า (INPUT) กระบวนการ (PROCESS) ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ผลผลิต (OUTPUT) และผลลัพธ์ (OUTCOME) ในการจัดการศึกษาในกลุ่มสาขาวิชาสังคมศาสตร์ให้มากยิ่งขึ้นเพื่อนำมาสู่ความสามารถในการแข่งขันกับสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ในอาเซียนได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาผลกระทบของข้อผูกพันภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียน (AFAS) ในด้านการเปิดเสรีทางการศึกษาในรูปแบบที่ 1 การให้บริการข้ามพรมแดน (Mode 1: Cross-border Supply) โดยเฉพาะในประเด็นของการศึกษาผ่านทางไกล เนื่องจาก Massive Open Online Course ซึ่งเป็นรูปแบบการนำเสนอการเรียนรู้หลักสูตรต่างๆ ทางออนไลน์ที่เข้าถึงผู้เรียนจำนวนมากผ่านทางเว็บไซต์ กำลังเป็นนวัตกรรมใหม่ของวงการการศึกษาของโลกและถือเป็นการศึกษาในอนาคตที่ผู้ให้บริการอาจต้องเตรียมตัว รวมทั้งการศึกษากการเปิดเสรีทางการศึกษารูปแบบที่ 4 การเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดา (Mode 4: Movement of Natural Person) ซึ่งเป็นการเข้ามาทำงานประกอบอาชีพในสาขาบริการของอาจารย์ นักวิจัยต่างชาติในไทยว่าจะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์อะไรบ้างหรือมีระเบียบเกี่ยวกับวิชาชีพที่เป็นข้อจำกัดอย่างไรบ้าง เป็นต้น

2. การศึกษาครั้งนี้เป็นศึกษาความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียนสำหรับสถาบันอุดมศึกษาไทยโดยครอบคลุมมหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยเอกชน และมหาวิทยาลัยราชภัฏที่ตั้งอยู่ในภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนั้นควรมีการศึกษาตัวอย่างให้ครอบคลุมทุกประเภทสถาบันอุดมศึกษาและในทุกภูมิภาคเพื่อจะได้ข้อค้นพบความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3. ควรมีการศึกษาความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาจากกลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) กับการจัดการศึกษาในเชิงลึกมากยิ่งขึ้น เช่น กลุ่มผู้ประกอบการ กลุ่มตลาดแรงงาน เป็นต้น เพื่อที่จะให้ได้มุมมองของกลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียนอกเหนือจากมุมมองของตัวอย่างจากสถาบันการศึกษา และมีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพหุระดับ

7. การนำไปใช้ประโยชน์

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) และสถาบันอุดมศึกษา ทราบถึงแนวทาง นโยบาย หลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความพร้อมในการจัดการการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยและสิงคโปร์ รวมทั้งแนวทางในการเตรียมความพร้อมของสถาบันอุดมศึกษาไทยตามกรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียน

2. ผู้จัดทำนโยบายด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) สามารถใช้ประโยชน์จากตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นเพื่อการขับเคลื่อนนโยบายการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่พร้อมรองรับการเป็นสมาชิกของประชาคมอาเซียน และได้ข้อมูลสารสนเทศที่ระบุกลุ่มสถาบันการศึกษาที่ต้องมีการพัฒนาโดยเร่งด่วน รวมทั้งแนวทางการพัฒนาตามกรอบตัวบ่งชี้ความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการเปิดเสรีภาคบริการทางการศึกษาภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียน